

3. Методичні рекомендації про викладання курсів духовно-морального спрямування у 2021/2022 навчальному році: Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 22.09.2021 № 1/9-482 URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-pro-vykladannya-kursivduhovno-moralnogo-spryamuvannya-u-2021-2022-navchalnomu-rotsi/>. (дата звернення 30.04.2023).
4. Слободян М. І. Компетентнісний підхід до навчання на уроках історії URL: <https://www.schoollife.org.ua/807-2018/> (дата звернення 30.04.2023).
5. Сучасні технології у викладанні історії в школі: теоретичні засади студентської педагогічної практики. URL: <http://www.schoollife.org.ua> (дата звернення 30.04.2023).
6. Яковенко Г. Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ У 5 КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Старжець В. І.

*кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії,
Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-
гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука»
м. Рівне, Україна*

Виклики часу зумовили реформування загальної середньої освіти, а згодом і всієї структури української освітньої галузі. 17 серпня 2016 року Міністерство освіти і науки України оприлюднило для загальнонаціонального обговорення першу версію «Концептуальних засад реформування середньої освіти». Цей документ пояснював ідеологію змін в освіті та розпочав дискусію серед педагогів та широкого кола громадян.

Головна мета – створити школу, в якій буде комфортно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті, школу, де вчать критично мислити, експериментувати та не боятися висловлювати власну думку [3, с. 7]. Сучасні діти значно відрізняються від попередніх поколінь. Вони не обов'язково будуть поділяти погляди старших, маємо запропонувати майбутнім поколінням українців школу, яка буде для них сучасною.

Згодом було прийнято Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (розпорядження Кабінету Міністрів

України від 14 грудня 2016 р. № 988-р) та план заходів із впровадження цієї Концепції [2]. Вершиною цих процесів стало прийняття нового Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р. та Закону України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 р., які остаточно унормували освітній процес відповідно до Концепції НУШ.

Державним стандартом базової середньої освіти (2020 р.) визначено 9 освітніх галузей: мовно-літературна, математична, природнича, технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична, мистецька, фізична культура [1]. Відповідно вчителі суспільних предметів опинились в новій дійсності і змушені були коригувати свою діяльність.

Навчальний курс громадянської та історичної освітньої галузі в п'ятому класі є пропедевтичним та ґрунтується на досягнутих у першому-четвертому класах Нової української школи результатах навчання та закладає основи для вивчення історії у циклі 7-9 класів. Курс має сприяти тому, щоб здобувачі освіти успішно адаптувалися до умов і вимог нового освітнього середовища та здійснили успішний перехід від початкової до базової середньої освіти.

Метою громадянської та історичної освітньої галузі визначено «розвиток особистості учня через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції» [1]. Визначено також компетентнісний потенціал галузі та вимоги до обов'язкових результатів навчань учнів з громадянської та історичної освітньої галузі.

Відповідно до типу вибраної модельної навчальної програми: «Вступ до історії України та громадянської освіти»; «Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти» чи «Досліджуємо історію і суспільство», вчителі розробляли власні навчальні програми за яким і здійснювався безпосередньо навчальний процес в школі. І до сьогодні залишається дискусійним питання: це збільшення бюрократії і додаткове навантаження на вчителя, чи все ж таки реалізація академічної свободи педагога?

Навчальна програма повинна ґрунтуватись на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного, аксіологічного, діяльнісного,

інтегративного підходів; передбачати реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання в громадянській та історичній освітній галузі; враховувати наступність між циклами навчання; орієнтуватися на компетентнісний потенціал громадянської та історичної освітньої галузі [5, с. 3].

Базові знання мають включати таку проблематику: людина і природа; людина і світ матеріальних речей; людина і суспільство; людина і влада; людина і світ уявлень та ідей. Зміст кожного розділу програми містить перелік громадянознавчих та історичних питань. Кількість і перелік питань до кожного уроку залежить від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей школярів/школярок, класу й індивідуального підходу вчителя до викладання. У програмі вказуються види навчальної діяльності та рекомендований обсяг навчального матеріалу, що має бути опанований учнями/ученицями за визначений період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів [5, с. 3]. Тематика побудована на основі поступового розширення уявлень учнів/учениць про громадянське суспільство і його історію: я в суспільстві, часі й просторі – джерела пізнання суспільства – моя громада та її історія – моя країна та її історія.

У п'ятому класі при вивченні цієї дисципліни закладаються основи для розвитку історико-хронологічного, геопросторового, критичного та системного мислення здобувачів освіти. Розвивається почуття власної гідності й самоідентичності учнівства через осмислення минулого, сучасного та взаємозв'язку між ними, усвідомлення підлітками своєї належності до власного народу й держави Україна. В школярів формується активна громадянська позиція, заснована на засадах патріотизму, цінностей демократії, прав і свобод людини (що є досить актуальним, особливо в умовах російсько-української війни). Крім того, курс покликаний формувати медіаграмотність, здатність до практичної діяльності, творчого втілення набутих компетентностей у повсякденному суспільному житті [4, с. 161]. Виходячи з цього, варто звертатися до адміністрації закладів освіти з пропозицією виділення максимальної кількості годин саме на вивчення дисципліни громадянської та історичної освітньої галузі.

Отже, навчання історії України та громадянської освіти в 5 класах НУШ спрямоване на реалізацію загальної мети базової загальної освіти, яка полягає в розвитку природних здібностей, інтересів, обдарувань здобувачів/здобувачок освіти, формуванні

компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомому виборі подальшого життєвого шляху та самореалізації, вихованні відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, національних і культурних цінностей українського народу.

Література:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
2. Нова українська школа. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/nush/>
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: МОН України, 2016. 35 с.
4. Сирцова О. Громадянська та історична галузь. URL: <https://znayshov.com/FR/16177/714-159-169.pdf>
5. Старжець В. Навчальна програма: «Вступ до історії України та громадянської освіти. 5 клас». Обарів: [б.в.], 2022. 10 с.